

Ghid pentru dezvoltarea comprehensiunii

Clasele a III-a și a IV-a

*Apolodor pe crestele
Carpaților*



Ghid pentru dezvoltarea comprehensiunii

Bazat pe cartea *Apolodor pe crestele Carpaților*

Text: Florin Bican

Ilustrații: Dan Ungureanu

Editura Arthur

Autori ghid: Maria Denov și Mihaela Beldeanu



În ghid apar inserții cu imagini preluate din cartea *Apolodor pe crestele Carpaților*. Imaginile au fost folosite cu acordul Editurii Arthur.



Sub licența CC BY-ND poți să copiezi și redistribui această operă în orice mediu sau format.

Licențiatorul nu poate revoca aceste drepturi atât timp cât respecti termenii licenței:

Atribuire - Trebuie să acorzi creditul potrivit, să faci referire la linkul de licență și să indici dacă s-au făcut modificări. Poți face aceste lucruri în orice manieră rezonabilă, dar nu în vreun mod care să sugereze că licențiatorul te sprijină pe tine sau modul tău de folosire a operei.

Fără derivate - Dacă remixezi, transformi sau construiești pe baza operei, nu vei putea distribui opera modificată.

Fără restricții suplimentare - Nu poți impune termeni juridici sau măsuri tehnologice care restricționează din punct de vedere legal acțiunile altor utilizatori care sunt permise de către licență.

Acest ghid a fost realizat în cadrul programului Școli cu scLipici, cu susținerea Pepco România.



Dragi învățători și părinți,

Dragi învățători și părinți,

Vă invităm să explorați ghidul de dezvoltare a comprehensiunii bazat pe fragmente din cartea „Apolodor pe crestele Carpaților”, de Florin Bican, o resursă gândită special pentru a transforma lectura într-o experiență captivantă și un mijloc de a dezvolta literația.

Cititul nu este doar despre a parcurge paginile unei cărți, ci despre a înțelege informațiile și ideile prezentate și a le pătrunde în profunzime, a le conecta cu experiențele proprii de cunoaștere a lumii și a le gândi rostul pentru acțiuni proprii viitoare.

Înțelegerea mesajului scris depinde de trei categorii de factori majori: cititorul, textul și contextul lecturii. De aceea, este important să fim atenți nu doar la suprafața textului, ci și la relevanța ideilor transmise pentru ceea ce urmărim să cunoaștem, să înțelegem, să facem cu informațiile desprinse din el, fiecare cititor în parte. O astfel de carte precum „Apolodor pe crestele Carpaților”, care îmbină umorul și versificația jucăușă cu informații despre geografia României, este o carte de citit cu plăcere, atât pentru farmecul limbajului, cât și pentru valoarea educativă. Autorul reușește să transforme învățarea într-o aventură poetică, ghidându-l pe cititor prin peisaje spectaculoase și curiozități într-un mod original și captivant.

Acest ghid vă oferă strategii variate și accesibile, menite să-i ajute pe elevii din clasele a III-a și a IV-a să aprofundeze înțelegerea lecturii cărții „Apolodor pe crestele Carpaților”. Strategiile propuse urmăresc activarea cunoștințelor anterioare

despre relieful României, formularea de întrebări, anticiparea unor informații, compararea unor concepte și, mai ales, dezvoltarea capacității de monitorizare a propriei înțelegeri a textului.

Activitățile incluse în ghid exemplifică aplicarea acestor strategii pe anumite fragmente din carte, arătând cum îi putem pregăti pe copii pentru lectură, cum îi putem implica activ în timpul acesteia și cum îi sprijinim să utilizeze și să reflecteze asupra ideilor transmise. Elevii sunt încurajați să interpreteze mesajele din spatele rimei și jocurilor de cuvinte, să exploreze semnificația călătoriei lui Apolodor și să-și exprime propriile reacții față de aventurile și descoperirile sale.

Transparentizarea propriilor gânduri și raționamente în timpul lecturii, din partea voastră, ca cititori competenți, este un demers foarte eficient pentru a-i învăța pe copii cum să abordeze textul. Prin gândirea cu voce tare, le oferiți copiilor un model de folosire a strategiilor de comprehensiune: cum să anticipeze, să se întrebe, să caute răspunsuri, să realizeze legături între idei, dar și emoționale, să rețină ideile mari și să le confrunte cu cele din alte surse.

Sperăm ca acest ghid să fie un instrument valoros în călătoria voastră versificată printre munți, podișuri și prin peșteri, alături de copii. Prin citirea împreună a cărții, puteți cultiva bucuria lecturii și dorința de cunoaștere, sprijinindu-i pe copii să devină cititori competenți, curioși și încrezători în puterea cuvântului.

CUPRINS

Înainte de lectură

I. Ce sunt formele de relief?.....	4
II. Ghid de anticipare.....	6

În timpul lecturii

III. Ghidul de anticipare revizuit.....	8
IV. Gândirea cu voce tare.....	11
V. Interogarea autorului.....	16

După lectură

VI. Relația întrebare-răspuns.....	19
VII. Geograf sau turist?.....	22
VIII. De la rimă ... la poveste.....	25
IX. Afiș de promovare a orizontului local.....	28
X. Proiect: lapbook - Apolodor pe crestele Carpaților.....	29



Înainte de lectură

Activitățile din această categorie urmăresc să pregătească elevii pentru întâlnirea cu textul. Ele oferă profesorului ocazia să creeze o atmosferă motivantă, propice învățării, și să sprijine elevii să își stabilească scopuri specifice pentru citire, dar și să observe ce știu deja elevii despre tema care urmează să fie abordată (în acest caz, formele de relief). Ele oferă mai multe alternative de intrare în text; nu se recomandă realizarea tuturor activităților în aceeași lecție sau pe același fragment de text.

I Ce sunt formele de relief?

Strategii de comprehensiune vizate:

Activarea cunoștințelor sau experiențelor anterioare

Urmărirea tiparului textului și anticiparea celor ce urmează

Durata estimată:

15 minute

Organizarea elevilor pentru activitate:

Grup de 3-5 elevi

Resurse necesare:

Câte un exemplar din cartea „Apolodor pe crestele Carpaților” pentru fiecare grup; hârtie și unelte de scris pentru fiecare grup.

Instrucțiuni pentru învățător și elevi:

Se urmărește introducerea în seria de activități de învățare, oferind elevilor orientare în carte și un cadru de evocare și împărtășire a cunoștințelor pe care le au deja despre relieful României.

Li se arată elevilor coperta cărții, se discută titlul. Se numesc autorul și ilustratorul. Se prezintă personajul Apolodor (creat de Gellu Naum)



Înainte de lectură

și se citește textul de pe coperta din spate a cărții. Apoi se răsfoiește cartea pentru a observa diferitele elemente de structură: forțașul ilustrat; datele biografice despre autor și ilustrator; casetele cu informații, care conțin explicații pentru cuvântul marcat cu asterisc; Glosarul; secțiunea „În loc de cuprins”, unde se studiază detaliile și se discută de ce nu e „Cuprins” în toată regula (cartea nu e fragmentată pe capitole, așadar aceste linii din cuprins nu menționează titlul capitolelor și paginile la care încep, ci fac trimitere la acele pagini unde găsim informații despre anumite categorii de relief).

Pentru a clarifica dimensiunea narativă a textului, profesorul va dirija atenția copiilor asupra informațiilor pe care le aflăm despre narator, pinguinul Apolodor. Profesorul va citi partea introductivă, până la pagina 13, cerându-le elevilor să urmărească ce pot afla despre Apolodor. În această lectură se vor omite casetele cu definiții sau explicații. Scopul este să îl cunoaștem pe narator. Discutăm cu elevii despre faptul că această carte, deși pare a fi o povestire, conține informații corecte despre relieful țării noastre, care sunt prezentate ca și cum ele ar fi cunoscute, pe rând, de către un personaj fictiv, Apolodor.

Apoi elevii sunt îndrumați să observe mai atent forțașul cărții și să numească, lucrând în perechi, care sunt formele de relief ilustrate și ce știu despre ele. Ei pot adăuga și alte forme de relief care nu apar între cele marcate pe hartă. În anticiparea conținutului de informații geografice al cărții, elevii sunt solicitați să formuleze întrebări, pornind de la ceea ce știu despre Munții Carpați, propunându-și informații geografice pe care vor urmări să le identifice în carte.





II Ghid de anticipare

Strategii de comprehensiune vizate:

Activarea cunoștințelor sau experiențelor anterioare

Formularea de întrebări și căutarea răspunsurilor

Durata estimată:

10 minute

Organizarea elevilor pentru activitate:

Frontal, individual

Resurse necesare:

Ghidul de anticipare tipărit pentru fiecare elev; unelte de scris pentru fiecare elev; cartea „Apolodor pe crestele Carpaților”, pag. 12-20

Instrucțiuni pentru învățător și elevi:

Înainte de citirea textului despre formele de relief, se oferă câteva enunțuri despre care elevii vor stabili, pe baza lucrurilor pe care le știu deja sau cred că le știu, dacă sunt adevărate (A) sau false (F). Înainte de a le cere elevilor să completeze prima coloană din acest tabel, se explică sensul cuvintelor *gherghef* și *plat*.

Încurajați elevii să se gândească și să decidă dacă vor marca A (adevărat) sau F (fals) chiar dacă nu sunt siguri. Explicați-le că vor avea ocazia să se verifice singuri în timp ce citesc textul, în următoarea parte a lecției.



Înainte de lectură

Înainte de lectură - A / F?	Enunțuri	În timpul lecturii – A/F? De unde ai aflat? Transcrie sau marchează în text versurile relevante.
	a. Relieful României e vălurit.	
	b. În centrul țării este o formă de relief inelară și plată.	
	c. Podișul Transilvaniei este înconjurat de dealuri.	
	d. Dealurile subcarpatice fac trecerea de la munte la câmpie.	
	e. Munții Carpați din România se împart în două grupe mari.	



În timpul lecturii

Activitățile din această categorie urmăresc să implice elevii activ în întâlnirea cu textul. Ele oferă idei pentru a ghida explorarea conștientă a textului de către elevi, pentru a-i menține în starea de căutare de răspunsuri și formulare de noi întrebări, de clarificare a sensurilor, de adâncire în ideile complexe și, în ansamblu, de deprindere a unor rutine de cititor competent. Activitățile descrise prezintă alternative de explorare a textului, de aceea nu se recomandă realizarea tuturor în aceeași lecție. Prima descrisă este însă o continuare firească a activității începute în etapa de pregătire pentru întâlnirea cu textul, care așadar este impusă de selecția activității de prelectură.

III Ghidul de anticipare revizuit

Strategii de comprehensiune vizate:

Monitorizarea înțelegerii

Realizarea de inferențe/ deducții/ raționamente

Durata estimată:

30-40 minute

Organizarea elevilor pentru activitate:

individual, în grupuri de 3-4

Resurse necesare:

Ghidul de anticipare tipărit pentru fiecare elev (parțial completat deja);
cartea „Apolodor pe crestele Carpaților” deschisă la fragmentul de text despre relieful României (vezi lateral); unelte de scris pentru fiecare elev.





În timpul lecturii

Instrucțiuni pentru învățător și elevi

Această activitate este continuarea firească a *Ghidului de anticipare*, activitate descrisă mai sus.

Elevii citesc individual fragmentul de text despre formele de relief și urmăresc în paralel enunțurile din ghidul de anticipare. Când întâlnesc fragmentul în care se confirmă sau se infirmă valoarea de adevărat sau fals a enunțurilor din ghidul de anticipare, marchează în ultima coloană A/F, iar în dreptul paragrafului marchează litera enunțului respectiv (a-e).

După ce au terminat de citit și marcat în ghidul de anticipare, elevii se grupează și își compară răspunsurile (inclusiv marcajele cu literele a-e pe text). În grupuri, se recitesc cu voce tare fragmentele care conțin indicii pentru a stabili valoarea de adevărat sau fals a enunțurilor. Elevii sunt invitați să explice cum au raționat. Profesorul va exemplifica astfel:

Exemplu: În text ni se spune „Dincolo de-ale mării maluri, uscatul face și el valuri.” Știu că „uscatul”, adică solul, nu se mișcă precum valurile mării. Însă autorul ne explică în continuare cum sunt distribuite, adică așezate, formele de relief ale României și le compară cu niște valuri - „colină, deal, munte și vale la fel ca niște valuri sunt”. Așadar, enunțul „Relieful României este vălurit” este adevărat.

Elevii își pregătesc argumentele. Apoi urmează verificarea frontală: reprezentanții fiecărui grup explică, pe rând, raționamentul lor pentru atribuirea valorii de A/F pentru cel puțin câte un enunț.

În încheiere, se realizează o activitate de reflecție asupra modului în care elevii au atribuit valoarea A/F enunțurilor, înainte de lectura textului și ulterior. Elevii vor fi sprijiniți oferindu-li-se următoarele structuri (se pot proiecta sau scrie pe tablă):



În timpul lecturii

Înainte de a citi, am considerat că (enunțul) e A/F. M-am gândit la ce am auzit/ citit ... / Nu știam nimic despre acest lucru, așa că am încercat să ghicesc.

(confirmare) După ce am citit textul, am aflat că autorul spune la fel.

(infirmare) După ce am citit textul, am aflat că autorul spune altfel.





IV Gândirea cu voce tare

Strategii de comprehensiune vizate:

Realizarea de inferențe/ deducții/ raționamente

Rezumarea, reluarea ideilor principale

Monitorizarea înțelegerii

Recunoașterea ideilor principale

Durata estimată:

50 minute

Organizarea elevilor pentru activitate:

perechi sau grupuri de 3

Resurse necesare:

fragmentul de text despre formele de relief, organizatorul grafic, instrumente de scris pentru fiecare elev

Instrucțiuni pentru învățător și elevi:

Prin utilizarea acestei metode se urmărește transparentizarea gândurilor cititorului și astfel monitorizarea construirii sensului textului citit.

Pasul 1. Demonstrație

Învățătorul demonstrează elevilor demersul de citire și gândire cu voce tare, folosind din text strofa despre formele de relief și nota de subsol în care sunt definite acestea.

La început am survolat***Întreaga țară-n lung și-n lat.******O hartă din porthart am scos******Să văd pe ea exact ce-i jos,***



În timpul lecturii

Căci formele de relief*

**Păreau țesute la gherghef
Și nu știam, din depărtare,
Cum se numește fiecare,
Dar de pe hartă am aflat
Care ce e, imediat.**

***Pământul, poate-ați observat, are și mare, și uscat. Dincolo de-ale mării maluri, uscatul face și el valuri de-a lungul suprafeței sale: colină, deal, munte și vale la fel ca niște valuri sunt și se numesc, într-un cuvânt, forme de relief. E clar că nu-s acolo în zadar.**

Învățătorul citește rar strofa și apoi își transparentizează gândurile evocate de citirea textului: „Mă uit cu ochii minții și-mi imaginez ce îmi descrie autorul... Așadar, mă aflu sus, deasupra României, după ce am survolat, adică am zburat cu avionul, mai precis cu bimotorul, pe deasupra întregului ei teritoriu și am străbătut-o de la un capăt la altul. Adică de la E la V și de la N la S. De acolo de sus, se vede o suprafață foarte întinsă de pământ, dar totul este mic și nedeslușit. Pentru că formele de relief păreau niște modele pe o țesătură și nu știam exact care și cum sunt, am scos o hartă dintr-un porthart. Oare ce o fi un porthart? Dacă mă gândesc puțin, am mai auzit cuvinte care încep cu „port”: portochelari, adică o cutie specială în care se țin ochelarii, portbagaj, adică locul în care se pun bagajele, sau portmoneu, acela în care se țin monedele. Înseamnă că porthartul este o geantă specială pentru hartă. Pentru că pe hartă sunt trecute cu exactitate toate formele de relief și denumirile lor, am deschis harta și am aflat imediat tot ce mă interesa.”

Apoi învățătorul citește rar adnotarea/nota explicativă în care sunt definite formele de relief și își exprimă gândurile:



În timpul lecturii

„Când zbori cu avionul, poți observa, de sus, atât suprafața de uscat, cât și marea. Dar trebuie să fii atent nu doar la valurile mării. Dacă privești formele de relief, observi că, prin modul în care sunt așezate – colină, deal, munte și vale – par și ele niște valuri, doar că de uscat. Așezarea lor în acest mod trebuie să aibă o semnificație”.

Citește și următoarea strofă: „Deci, când o privești de sus, România, adică suprafața ei, seamănă cu o farfurie întoarsă cu gura în jos. Într-o farfurie întoarsă, într-adevăr, nu se poate pune supă. De fapt, nu se poate pune nimic. Eu mă gândeam că seamănă mai curând cu un buchet de flori sau cu un pește. Autorul însă ne explică de ce el o vede ca pe o farfurie cu fundul în sus. Centrul farfuriei este rotund și plat, dar are o margine inelară mai înaltă.



Rotund, plat și înconjurat jur-împrejur de munți este Podișul Transilvaniei. Cred că autorul vrea de fapt să reținem mai ușor informațiile despre această formă de relief din țara noastră.”

După această demonstrație, profesorul punctează ce a făcut: a citit și și-a descris gândurile, câteodată a recitat, a reformulat, s-a gândit la legăturile dintre ideile din text, dar și la propriile experiențe legate de cele citite.



În timpul lecturii

Pasul 2. Elevii gândesc cu voce tare

Apoi profesorul grupează elevii și le cere să continue să citească textul și să gândească cu voce tare, strofă cu strofă, în perechea/grupul lor. Elevul care citește cu voce tare gândește cu voce tare, iar perechea sau colegii de grup îl ascultă și pot adăuga gândurile lor. Dacă elevii întâlnesc pasaje pe care nu le înțeleg, marchează fragmentul. Profesorul monitorizează îndeaproape activitatea elevilor.

Pasul 3. Clarificări

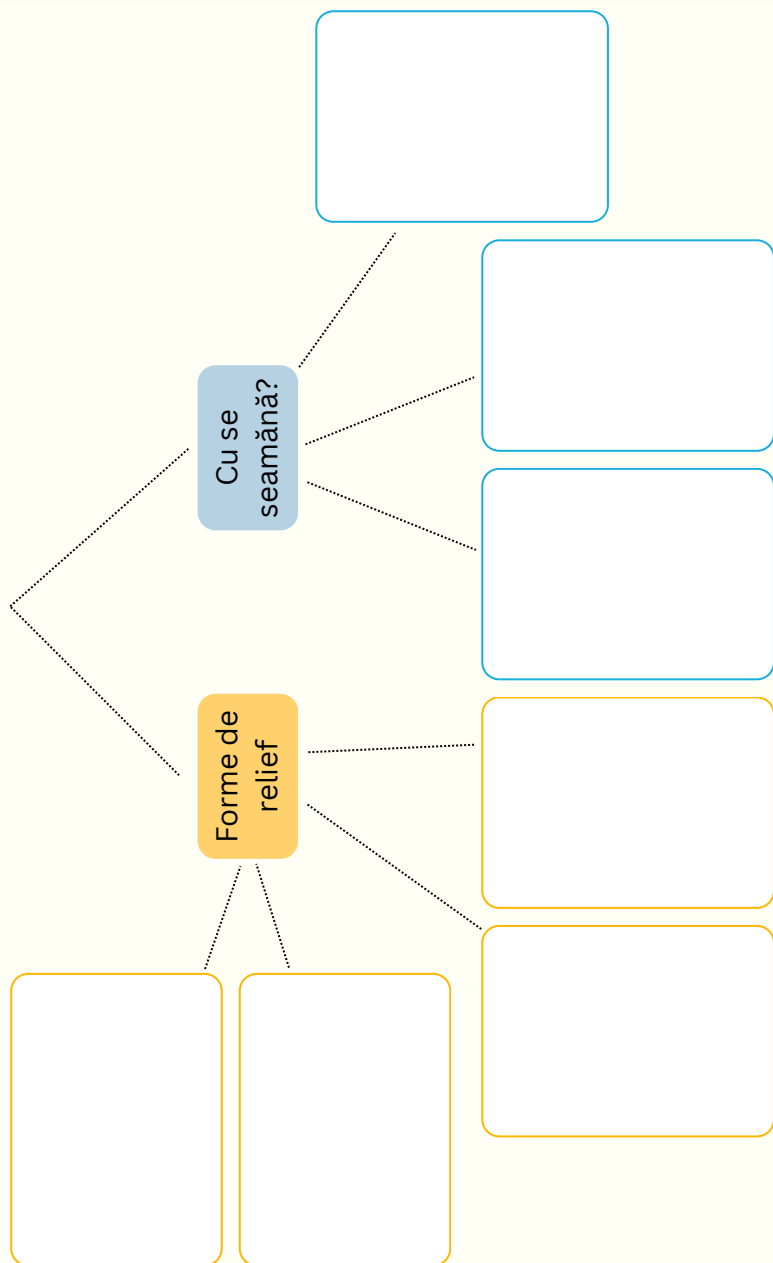
Când au terminat de citit, învățătorul le cere elevilor să indice versurile pe care nu sunt siguri că le-au înțeles corect. Aceste versuri se reiau frontal, elevii fiind cei care gândesc cu voce tare și primii care intervin pentru a sprijini înțelegerea colegilor. Învățătorul intervine cu propria gândire cu voce tare doar dacă niciun elev nu a înțeles informația.

Pasul 4. Organizator grafic

Activitatea se poate finaliza cu completarea unui organizator grafic despre formele de relief, de exemplu un ciorchine (vezi mai jos) sau o hartă mentală. Profesorul va explica elevilor că noile informații se pot reține mai bine dacă elevii le notează într-o formă sintetică, evidențiind legăturile între ele.



Relieful României





V Interogarea autorului

Strategii de comprehensiune vizate:

Formularea de întrebări și căutarea răspunsurilor

Realizarea de inferențe/ deducții/ raționamente

Monitorizarea înțelegerii

Durata estimată:

50 minute

Organizarea elevilor pentru activitate:

Frontal și/sau grupuri de 3-5 elevi

Resurse necesare:

Fragmentul de text cu prezentarea generală a Carpaților Occidentali
- pag. 68 - 71

Instrucțiuni pentru învățător și elevi:

Interogarea autorului este o strategie prin care elevii învață să formuleze întrebări în timp ce citesc un text pentru a înțelege mai bine cele citite și pentru a-și clarifica și consolida anumite cunoștințe.

Întrebările formulate pe parcursul citirii textului pot fi întrebări de clarificare (*Ce crezi că vrea să spună aici autorul? Are sens, ai înțeles acest pasaj?*); întrebări care îi ajută pe elevi să facă legături între ideile din text, intenția autorului și sensurile pe care le dau ei cuvintelor citite (*A explicat autorul clar acest lucru? De ce crezi că a ales autorul această expresie? De ce crezi că face autorul această precizare tocmai acum?*) sau întrebări care îi ajută pe elevi să reflecteze asupra ideilor sau a modului în care a fost scris textul (*Cum a clarificat autorul această situație pentru noi?*).



În timpul lecturii

Avantajele utilizării acestei strategii sunt următoarele: îmbunătățește înțelegerea textului; încurajează participarea activă și interacțiunea; îi face pe elevi mai conștienți de propriile procese de învățare. Antrenați în această activitate, elevii analizează singuri ideile, stabilesc legături între informațiile din text, pentru ca, în cele din urmă, să interpreteze corect textul citit.

Învățătorul alege un fragment interesant, potrivit pentru o discuție captivantă între elevi, apoi stabilește câteva puncte de oprire în care elevii vor reflecta, vor analiza și vor aprofunda idei care vor înlesni o mai bună înțelegere a textului. În cazul fragmentului ales, se pot face următoarele opriri:

1. După citirea textului de la pag. 68 și a casetei despre horsturi și grabene de pe pag. 69
2. După citirea textului de la pag. 69 (fără textul din casetă, care s-a citit deja)
3. După citirea textului întreg de la pag. 70
4. După citirea fragmentului final, adică tot textul de la pag. 71

După alegerea fragmentului și stabilirea opririlor, învățătorul va pregăti 2-3 întrebări asupra cărora va reflecta folosind *Gândirea cu voce tare*, demonstrându-le elevilor modul în care trebuie să citească și să reflecteze, pe măsură ce înaintează cu lectura textului. Fragmentul ales poate fi postat pe tablă, pentru întreaga clasă, sau urmărit pe carte, individual, de fiecare elev.

Învățătorul va citi până la prima oprire și apoi va formula întrebările pentru autor: *De ce oare a scris autorul „șanțuri și troiene” în această ordine, iar apoi „horsturi și grabene”, când din explicație se înțelege că șanțurile sunt grabenele, iar troienele sunt horsturile? Un lucru la care mă gândesc că nu ar mai fi rimat textul. Am să rețin că „troiene”, deși rimează cu „grabene”, de fapt arată chiar*



În timpul lecturii

invers: troienele sunt ca horstul și grabenele sunt ca șanțurile.

După această scurtă demonstrație, elevii, organizați în grupuri mici, sunt încurajați să continue lectura textului până la următorul punct de oprire, apoi să formuleze întrebări, răspunsuri și raționamente menite să clarifice informațiile din text.

Învățătorul nu va adresa întrebări și nici nu va formula răspunsuri, ci va facilita discuția între elevi și îi va încuraja să le găsească singuri, să investigheze sau să reformuleze ideile.



* Când straturile de pământ, după cutremure, s-au frânt, apare o ruptură care numele *falie* îl are. (Verifică-n dicționar.)

Un *horst* e-o coamă de pământ care apare atunci când în jur terenul s-a surpat și-un val rămâne ridicat.

*Grabenu*l e un horst pe dos. Zău, nu glumesc, sunt serios! E șanțul care s-a format unde terenul s-a surpat.



După lectură

VI Relația întrebare-răspuns

Strategii de comprehensiune vizate:

Formularea de întrebări și căutarea răspunsurilor

Realizarea de inferențe/ deducții/ raționamente

Interpretarea personală a informațiilor

Reflecția

Durata estimată:

50 minute

Organizarea elevilor pentru activitate:

Frontal, perechi sau grupuri de 3 elevi

Resurse necesare:

Fragmentul de text despre Vulcanii Noroioși - pag. 50 - 53; fișa conținând tabelul cu tipurile de întrebări; unelte de scris pentru fiecare elev

Instrucțiuni pentru învățător și elevi:

Relația întrebare-răspuns (RIR) pornește de la premisa că întrebările sunt motorul gândirii. RIR este o strategie de comprehensiune complexă, care se bazează pe ghidarea înțelegerii textului prin formularea a patru tipuri diferite de întrebări. Strategia are avantajul că îi obligă pe elevi să citească foarte atent și de mai multe ori textul, să se gândească la el în profunzime, inclusiv dincolo de limitele mesajului explicit, să fie creativi și să coopereze în timp ce formulează și (își) răspund la întrebări. De asemenea, ei se pot „juca” astfel „de-a profesorul”. Rețineți că esența acestei strategii este ca elevii să învețe să (se) întrebe: accentul nu cade pe a da răspunsuri (ele se regăsesc în text sau în mintea cititorului).

Strategia necesită exersarea ghidată a formulării tipurilor de întrebări.



După lectură

ÎN TEXT

Chiar acolo: aceste tipuri de întrebări își găsesc răspunsul integral în text, cititorul trebuie doar să le localizeze.

Gândește și caută: aceste tipuri de întrebări necesită combinarea informațiilor din mai multe locuri în text și realizarea de inferențe pentru a răspunde. Cititorul trebuie să conecteze idei prezente din mai multe propoziții.

ÎN CAPUL TĂU

Autorul și tu: aceste întrebări conectează informații oferite în text cu experiența proprie a cititorului. Răspunsurile nu apar în text; elevii pot da diverse răspunsuri corecte.

Doar tu: aceste întrebări pot primi răspunsuri bune și fără citirea textului, deoarece cititorul poate apela la experiențele sale de viață. Cu toate acestea, citirea textului poate nuanța și îmbogăți răspunsul.

ÎN TEXT	ÎN CAPUL TĂU
Chiar acolo	Autorul și tu
Gândește și caută	Doar tu

Tabelul cu aceste categorii de întrebări se va multiplica pentru fiecare elev în format A4 (se poate înfolia și folosi de mai multe ori, elevii scriind întrebările pe post-it, astfel ele putându-se muta dintr-o categorie în alta cu ușurință).



După lectură

Pentru a-i învăța pe elevi să formuleze astfel de întrebări, este nevoie să exemplificați și să exersați recunoașterea celor patru tipuri de întrebări. Folosiți un text doar în acest scop, urmând ca, în lecții succesive, să exersați cu elevii, pe rând, fiecare tip de întrebare pe texte diverse, până când vor dobândi autonomie.

Citiți textul întreg și apoi adresați-le elevilor, pe rând, întrebările din cele patru categorii. Exemplificăm aceste categorii pe fragmentul de text despre vulcanii noroioși, pag. 50 - 53:

ÎN TEXT	ÎN CAPUL TĂU
Chiar acolo	Autorul și tu
În care Subcarpați au dat o tură Apolodor și amicii lui? Ce iese din hău? Care sunt localitățile unde se pot vedea vulcanii noroioși?	Cui dintre cunoscuții tăi i-ar fi de folos să știe ce ai aflat tu din acest text despre vulcanii noroioși? Dacă ai vizita vulcanii noroioși, ce ai lua în bagaj și de ce? Cum ai explica unui copil mai mic decât tine, de exemplu din clasa pregătitoare, ce sunt vulcanii noroioși?
Gândește și caută	Doar tu
De unde a aflat Apolodor despre vulcanii noroioși? Ce regretă Apolodor că nu a avut la el? Care este acea „minune” pe care a văzut-o Apolodor cu prietenii săi? Cum se formează vulcanii noroioși?	Acolo unde locuiești, unde te-ai putea duce, în apropiere, ca să vezi un fenomen natural interesant? De ce crezi că este important să cunoaștem fenomene naturale, cum sunt vulcanii noroioși? Crezi că este de datoria fiecărui om să protejeze natura? De ce (nu)?



După lectură

VII Geograf sau turist?

Resurse necesare:

Cartea „Apolodor pe crestele Carpaților”, de Florin Bican, fragmentul de text de la pag. 22 - 28 (prezentare generală); pag. 36 - 48 (Carpații Orientali); pag. 54 - 66 (Carpații Meridionali); pag. 68 - 76 (Carpații Occidentali)

Instrucțiuni pentru învățător și elevi:

Pe grupe, elevii citesc fragmente diferite dintre cele selectate din text (Carpații Orientali/ Meridionali/ Occidentali).

Apoi, vor extrage din fragmente două tipuri de informații. Profesorul le propune elevilor să sublinieze cu două culori diferite în text:

- **albastru = informații geografice** (munți, pasuri, masive, lacuri, relief, fenomene naturale)
- **verde = recomandări/impresii turistice** (ce să vizitezi, sfaturi, observații despre trasee)

Exemple din text:

informații geografice: „Ca înălțime, primu-n top ar fi aici Pasul Prislop. Sunt pasuri multe cum v-am spus: Rotunda, Ghimeș, Păltiniș, Bucin, Bicaș, Mestecăniș” etc.; “Făgărașul... e cel mai rece loc din țară. Găsești zăpezi și peste vară.”

recomandări/impresii turistice: „Până-n Rarău dac-ați urcat să vizitați neapărat Pietrele Doamnei.”;
„Umblați prin el civilizat, să nu lăsați după voi nume cioplite-n stânci, gunoi.”

Se completează un tabel asemănător cu informații din text. Citatele se interpretează, se parafrazează.



După lectură

	Carpații Orientali	Carpații Meridionali	Carpații Occidentali
<i>Ce aflăm ca geografi?</i>	Pasul Prislop - cel mai înalt Alte pasuri: Rotunda, Ghimeș, Păltiniș, Bucin, Bicaz, Mestecăniș etc.	Făgărașul - cel mai rece loc din țară. „Găsești zăpezi și peste vară.”	Cel mai mare ghețar din țară se află la Scărișoara.
<i>Ce învățăm ca turiști?</i>	„Obcina Mare e numai bună de plimbare.” „Până-n Rarău dac-ați urcat să vizitați neapărat Pietrele Doamnei.”	„Ne-am cățărat ore întregi Ca să ajungem în Bucegi.”	Avem nevoie de căciulă și fular ca să nu răcim.





După lectură

Joc de rol

Din fiecare grupă se aleg câte doi elevi. Un elev joacă rolul geografului (ghidului) și prezintă date din text: pasuri, masive, lacuri, forme de relief, iar celălalt joacă rolul turistului, intervine cu impresii, întrebări și recomandări.

Exemple de replici (inspirate din text):

Geograful: *Obcinele Bucovinene sunt ca niște valuri ce unesc munți și dealuri, coboară ca treptele unei scări.*

Turistul: *Ce frumos trebuie să fie! Aș vrea să fac o plimbare pe Obcina Mare. Am auzit că e numai bună de plimbare. Ar trebui să-mi iau cu mine un coș pentru a-l umple cu zmeură.*

Geograful: *În Bucegi găsim vârful Omu, cel mai înalt din masiv, dar și formațiuni stâncoase spectaculoase ca Sfinxul și Babele.*

Turistul: *Trebuie să le văd neapărat! O să-mi iau și bocancii de munte. Am auzit că drumul nu e ușor.*

Geograful: *Munții Rarău sunt stâncoși, fără pădure, cu formațiuni spectaculoase.*

Turistul: *O să urc până la Pietrele Doamnei! Oare legenda cu Petru Rareș are și alte versiuni?*

Geograful: *Lacul Zănoaga este cel mai mare lac glaciar din Retezat, unde se află patruzeci de astfel de lacuri.*

Turistul: *Minunat! O să vizitez cât mai multe lacuri, dar nu voi intra în ele.*



După lectură

VIII De la rimă ... la poveste

Resurse necesare:

Cartea „Apolodor pe crestele Carpaților”, de Florin Bican, fragmentul de text de la pag. 36 - 48 (Carpații Orientali); pag. 54 - 66 (Carpații Meridionali); pag. 68 - 76 (Carpații Occidentali);
hârtie și unelte de scris pentru fiecare grup;

Instrucțiuni pentru învățător și elevi:

Activitatea începe cu un joc: Vânătoarea de exprimări poetice/ expresii frumoase.

Pe grupe, elevii primesc o fișă cu tipuri de expresii de găsit în fragmente diferite dintre cele selectate din text (inversiuni, aliterații, personificări, comparații, metafore - fără utilizarea terminologiei specifice):

Cuvinte inversate	Cuvinte care se repetă sau înșiruri de termeni care rimează	Lucruri care par vii/ poartă însușiri omenești (munți care vorbesc, pietre care stau de pază etc)	Un adjectiv care se află lângă un substantiv	Când ceva este comparat cu altceva	Nume interesante de locuri (denumiri care sugerează ceva)
sălbatică splendoare	Pasul Tihuța, Pasul Uz, Pasul Predeal, Pasul Oituz	urias cu fruntea-n soare	culmi semețe, munți monumen- tali	Obcinele-s ca niște valuri ce unesc și munți și dealuri.	Pietrele Doamnei, Duruitoarea



După lectură

Ca etapă intermediară, le putem cere elevilor să se gândească la expresii poetice despre ceea ce văd în natură.

După această „încălzire”, le propunem elevilor să transforme textul în versuri într-un text preponderent descriptiv, în care să redea cu propriile cuvinte cele văzute într-o călătorie imaginară prin țară.

Pentru început, profesorul le poate pune câteva întrebări utile pentru introducerea, cuprinsul și încheierea textului: Cum începe călătoria? Ce vezi de sus?/ Ce înveți din hartă? Cum arată România?/ Cum ți s-a părut această călătorie imaginară?

Copiii primesc mai multe începuturi de compunere și li se cere să aleagă unul și să îl continue. Putem să scriem aceste propoziții pe bilețele pentru ca elevii să extragă câte unul, ca punct de pornire pentru compunerea lor. Le putem, de asemenea, afișa pe tablă și lăsa ca fiecare grup să aleagă propoziția care îl inspiră cel mai mult. Profesorul le sugerează elevilor să folosească termeni geografici (munți, dealuri, câmpii, podiș, lanț muntos, harta, forme de relief etc), dar și expresii frumoase, să scrie clar, logic și coerent, cu introducere, cuprins și încheiere, să fie creativi în exprimare, fără a pierde sensul informațiilor învățate.

Exemple de începuturi de poveste:

„Mereu m-am întrebat cum arată țara mea privită de sus. Azi, în sfârșit...”

„Ce poate fi mai frumos decât să zbori deasupra ...”

„Am privit România de sus și am rămas uimit...”

„Când am urcat în aer, totul s-a văzut diferit...”

„Am închis ochii și mi-am imaginat că pot zbura...”

„Într-o dimineață senină, m-am urcat într-un balon cu aer cald și am pornit într-o călătorie deasupra țării...”



După lectură

În timpul procesului scrierii, elevii pot solicita feedback de la colegi în alte grupe sau de la profesor. La finalul timpului de scriere, fiecare echipă va prezenta povestea creată în fața clasei. Profesorul poate interveni cu întrebări simple pentru reflecție și consolidare: *Ce v-a plăcut cel mai mult și de ce? Ce v-a ajutat să înțelegeți mai bine România văzută de sus? Ce v-a ajutat să transformați poezia într-o poveste?*

Activitatea se poate încheia cu realizarea unui volum colectiv, care se poate redacta la calculator și se poate ilustra, iar produsul final poate fi oferit părinților sau poate fi pus la dispoziția altor elevi la biblioteca școlii.





IX Afiș de promovare a orizontului local

Strategiile de comprehensiune vizate:

Sintetizarea informațiilor desprinse din text și utilizarea lor pentru realizarea unui afiș

Durata estimată:

30 minute

Organizarea elevilor pentru activitate:

grupuri de 3-4 elevi

Resurse necesare:

(dacă se realizează fizic) coală A3 sau o jumătate de coală de flipchart; unelte de scris și de desenat/colorat; foarfecă; lipici; (opțional) plastilină sau materiale reciclabile pentru relief 3D; (dacă se realizează digital) tabletă/ laptop

Instrucțiuni pentru învățător și elevi:

Această activitate se poate realiza la ora de AVAP sau geografie. Se poate realiza în format digital, funcție de echipamentele disponibile. Cereți elevilor să lucreze în grupuri și să realizeze un afiș de promovare a regiunii în care locuiesc, pentru a încuraja vizitarea ei. Includeți cel puțin următoarele elemente:

- un titlu atractiv;
- un desen/ imagine care să reprezinte regiunea promovată (dealuri, munți, păduri, râuri etc);
- includerea unor repere geografice și naturale cunoscute: lacuri, păduri, munți, cascade, peșteri, obiective turistice locale;
- cel puțin trei motive pentru care un turist ar trebui să viziteze regiunea;
- culori vii, elemente decorative legate de natură.



După lectură

X Proiect: lapbook - Apolodor pe crestele Carpaților

Strategiile de comprehensiune vizate:

Citire selectivă

Sintetizarea informațiilor desprinse din text

Realizarea unor comparații (identificarea asemănărilor și deosebirilor între categoriile de munți, peisaje, animale, plante etc.)

Durata estimată:

Acesta este un proiect de echipă care poate dura mai multe săptămâni, în funcție de timpul disponibil (în mod ideal, finalizat în *Săptămâna verde*) și se poate realiza parțial în afara lecțiilor.

Organizarea elevilor pentru activitate:

grupuri de 3-4 elevi (fiecare elev își va face propria parte din lapbook, dar se ajută/ fac schimb de idei)

Resurse necesare:

O coală A4 cu tabelul de mai jos pentru fiecare grupă; unelte de scris; cartea „*Apolodor pe crestele Carpaților*”, de Florin Bican; atlas geografic și alte texte resursă despre formele de relief; enciclopedii, fotografii sau imagini/ desene cu formele de relief, peisaje, animale, plante, resurse digitale; mini hărți ale orizontului local, carton colorat A3 sau un dosar de carton colorat - pentru baza lapbook-ului, hârtie albă și colorată, foarfece, lipici, creioane colorate, markere, plicuri mici, bandă adezivă, stickere, post-it-uri (șabloane pentru buzunare puteți găsi [aici](#)).

Instrucțiuni pentru învățător și elevi

Pasul 1. Lansarea proiectului



După lectură

Explicați elevilor că veți realiza un proiect care vă va permite să învățați mai multe informații despre Munții Carpați și relieful înconjurător, pornind de la călătoria lui Apolodor, dar și din alte surse, inclusiv de la cunoscuți și să demarați realizarea unui lapbook. Prezentați ideea de lapbook: un mini-album creat manual, cu elemente interactive (ferestre, buzunare, cartonașe informative, hărți etc.). Porniți de la povestea lui Apolodor și alegeți grupa de munți pe care vreți să o explorați și să o prezentați în lapbook.

Împărțiți clasa în grupe de câte 3-4 elevi.

Pentru exemplificare, puteți completa pe tablă un rând de tabel despre grupa de munți aleasă pentru lapbook.



Tabelul de sintetizare a informațiilor despre grupa de munți aleasă din Munții Carpați.



După lectură

Denumirea grupe de munți	Cum arată (descriere simplă, trăsături observabile)?	Unde se află?	Care este cel mai înalt vârf?	Ce activități se desfășoară acolo?	Cu ce se asemănă?	Informații interesante/ curiozități/ legende locale	De unde te- ai informat?
Carpații Meridionali	munți înalți, cu vârfuri ascuțite și păduri dese, stânci mari	fac parte din lanțul Carpaților - se află în partea de sud	vârful Moldoveanu - 2544 m	turism montan, drumeții, alpinism, schi, păstorit	cu niște uriași adormiți, cu plete verzi și căciuli albe	În Bucegi se află Sfinxul, o stâncă uriașă ce seamănă cu un chip de om. Animale: ursul brun, capra neagră, lupul, cerbul, jderul, bufnița. Plante: brad, molid, floarea de colț, rododendro- nul, ciuboțica- cucului etc.	cartea <i>Apolodor pe crestele Carpaților</i> , observații făcute în excursie, ghid, manual de geografie, hărți, bunici



După lectură

Pasul 2. Documentarea despre grupa de munți aleasă

Ajutați elevii să localizeze în carte paginile care conțin informații despre tema pentru care au optat. Pregătiți și alte surse de informare: hărți, enciclopedii, atlas geografic, fotografii clare ale peisajelor/obiectivelor turistice, site-uri web. Încurajați elevii să întrebe membrii familiei dacă au fost în locuri din Carpați și ce au văzut acolo.

Explicați elevilor că fiecare membru al grupului trebuie să participe la toate etapele proiectului și că este important ca fiecare să se documenteze despre tema pe care decid să o studieze în grup și să contribuie la completarea tabelului și susținerea prezentării. Realizarea propriu-zisă a lapbook-ului este sarcină individuală.

Pasul 3. Strângerea materialelor pentru lapbook și excursia

Pentru a demara realizarea lapbook-ului de către fiecare elev, vă puteți documenta de [aici](#) sau de [aici](#).

În urma vizionării filmului, realizați împreună o listă de pași esențiali de urmat pentru a confecționa lapbook-ul. Expuneți lista pe peretele clasei.

Alegeți o zi potrivită pentru a ieși împreună, dar și un traseu accesibil în Munții Carpați, spre exemplu un parc natural, o rezervație, o potecă cu marcaje, o peșteră sau un obiectiv menționat în carte. Înainte, povestiți elevilor despre locurile și plantele/ animalele pe care le-ar putea vedea, dar și ce informații să colecteze (fotografii, desene, notițe). Încurajați elevii să compare realitatea cu descrierile din carte sau alte surse. La întoarcerea din excursie, cereți elevilor să completeze tabelul, adăugând detalii noi, dacă este cazul.

Dacă nu este posibil să vă deplasați cu clasa, organizați o excursie virtuală, folosind fotografii, video-uri sau hărți digitale sau sugerați-le să facă o excursie împreună cu familia.

Cereți-le elevilor să caute și să adune imagini, desene, citate din carte, hărți. Întocmiți liste cu mini-activități pentru lapbook: harta Munților Carpați, pliculețe cu întrebări și răspunsuri, legende, jurnalul excursiei



După lectură

(data, locul, ce am văzut, cel mai interesant lucru, o poză/ desen, suveniruri din natură).

Pasul 4. Realizarea lapbook-ului propriu-zis

Folosiți lecția de AVAP pentru a realiza coperta personalizată a lapbook-ului. Pliati un carton A3 sau un dosar de carton în trei părți, ca un dulap cu două uși. Începeți să lipiți în interior: clapete, mini-plicuri (care vor conține diverse elemente: bilețele cu informații, material vegetal presat, fotografii etc.), ferestre, roți cu întrebări, poze etc; să adăugați titluri clare, culori și simboluri (ex. floare-de-colt, urs). Includeți harta României, evidențiind lanțul carpatic, cartonașe cu informații, pasaje din carte, poze și toate datele colectate, ascunse pentru a fi descoperite (în plicuri/ ferestre etc.) sau la vedere. Pe copertă scrieți titlul: „*Numele copilului pe crestele Carpaților*” și realizați un desen personalizat.

Pasul 5. Prezentarea rezultatelor proiectului

Fiecare echipă își va prezenta lapbook-ul concentrându-se pe grupa de munți pe care a studiat-o (Carpații Orientali, Carpații Meridionali sau Carpații Occidentali), urmărind structura de mai jos:

- ce grupă de munți au ales și de ce acea grupă;
- descrierea generală a grupei alese: cum arată și unde se află pe harta Carpaților; cel mai înalt vârf și alte obiective importante din zonă; ce animale și plante sunt specifice acestei grupe de munți; activități turistice sau tradiții locale asociate cu acești munți; curiozități, legende sau informații interesante despre acești munți;
- asemănări și deosebiri între grupele Munților Carpați (cea aleasă de ei și celelalte două grupe);
- impresii din excursie (dacă a fost realizată) sau ce le-a plăcut cel mai mult în timpul documentării;
- fiecare elev va arăta o parte preferată din lapbook-ul realizat și va spune ce i s-a părut cel mai interesant.

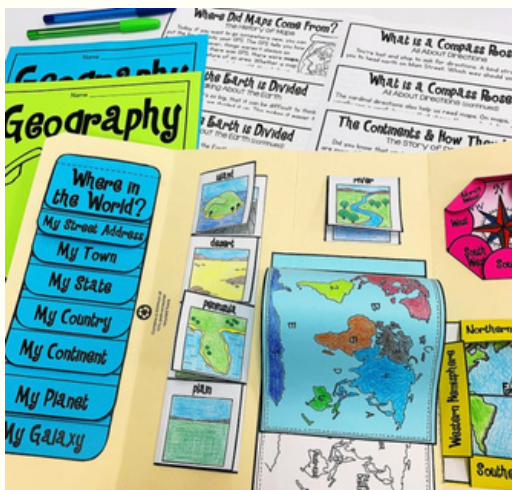


După lectură

-opțional, copiii pot învăța pe de rost și recita pasaje din carte care au legătură cu tema lapbook-ului lor.

Dacă este posibil, după o pregătire prealabilă, prezentările vor avea loc în fața unei audiențe „reale”, de exemplu: părinți, copii din alte clase, în cadrul unui eveniment „verde”, de încurajare a cunoașterii reliefului țării.

exemplu de lapbook



Observațiile învățătorului

Acest ghid a fost realizat în cadrul
programului „Școli cu Sclipici”, cu
susținerea Pepco România.

